

SATE DISPĂRUTE DIN VRANCEA

Horia Dumitrescu

Străveche vatră de cultură și civilizație, Țara Vrancei este o „regiune muntoasă, blagoslovită de Dumnezeu cu păduri străvechi de brad și molift, cum și poeni cu erburi grase, ... locuită de o populațiune de răzeși încă din cele mai îndepărtate timpuri, alcătuiind în vechime un fel de obște de sine stătătoare, unul din acele voivodate străvechi, care au servit de bază la întemeierea principatelor române”.¹

Vrancea este o „țară a datinelor străvechi și a pădurilor nesfârșite, cu împletituri de ape și cu plaiuri luminoase în cuprinsul cărora s-a urzit Miorița”.²

Brăul de munți care înconjoară depresiunea vrânceană, a servit localnicilor nu ca bază de expansiune „ci ca o fortăreață naturală în care pătrunderea străinilor nu se putea face în partea dinspre nord, decât pe potecile înguste, cunoscute doar de oierii transilvani, iar spre sud pe porțile deschise de valea Putnei și a Milcovului, blocate și acestea în timpul iernii și al anotimpului ploios”.³

În felul acesta, condițiile destul de aspre oferite de natură „s-au putut transforma într-un scut de apărare, nu numai împotriva

¹ Simion Hârnea, **Țara Vrancei. Cîteva note și observațiuni cu privire la trecutul istoric al regiunii de ...**, Biblioteca populară „Comoara Vrancei”, No. 3 - 4, 1930, p. 3

² C. Constantinescu – Mircești, **Vrancea arhaică. Evoluția și problemele ei. O regiune în a cărei structură socială se reflectă viața de ansamblu a satului românesc, în fazele lui primitive**, Editura Litera, București, 1985, p. 25

³ *Ibidem*, p. 6

invaziilor, dar și a boierilor acaparatori care au putut mai greu pătrunde aici, decât în alte sate unde natura nu le opunea obstacole."⁴

E de presupus că luarea în stăpânire a acestui ținut sălbatic s-a făcut „prin înaintarea omului dinspre sud-est spre nord-vest pe albia celor două râuri principale (Putna și Zăbala), care drenează depresiunea, apoi pe Năruja, Văsui și Coza”.⁵

Întemeierea satelor vrâncene „a fost opera Vrancei, iar tehnica și drumul parcurs de fiecare așezare a fost dictat de necesități concrete”.⁶

Ar fi fost ideal, atât pentru cercetător, cât și pentru cititor, să existe documente care să permită urmărirea evoluției în timp a satelor vrâncene.

În cadrul unei conferințe susținută duminică, 31 mai 1936, în cadrul Fundațiilor Culturale Regale, Secțiunea de conferințe, Subsecțiunea Focșani, reputatul istoric vrâncian, academicianul Constantin C. Giurescu, opinia că „*Hrisoave nu se dădeau decât în cazuri de vânzări, cumpărări, hotărniciri, adică atunci când se producea o modificare însemnată în felul de stăpânire al pământului; astfel satele răzeșești puteau să ființeze sute de ani fără ca să aibă nevoie de cărți domnești.*

Așa s-a întâmplat, de exemplu, cu multe din satele Vrâncii; de aceea nu avem documente vechi asupra lor”.⁷

Indigența documentelor ne obligă să „ne folosim numai de rezultatele la care s-a ajuns până acuma de către cercetătorii care și-au scos știrile atât din puținele isvoare scrise, cât și din informațiile transmise de tradiție, precum și din deducțiile logice ce s-au tras din informațiile avute”.⁸

⁴ *Ibidem*

⁵ Costică Neagu, **Negrileștii Vrancei**, Editura Terra, Focșani, 2005, p. 91

⁶ *Ibidem*

⁷ Const. C. Giurescu, **Din trecutul județului Putna**, Focșani, 1937, p. 18

⁸ Virgiliu P. Arbore, **Vrancea istorică. Conferință ținută în cadrul Grupului „Milcovia”, la teatrul „Pastia” din Focșani, în ziua de 30 Octombrie 1932**, Tipografia „Cartea Putnei”, Focșani, 1933, p. 8

Unul din satele dispărute este **Ferești**. Era așezat deasupra punctului zis La Vrâncioaia, în țarna de sus a satului Bârsești.⁹

Existența acestui sat este atestată de un document din 3 mai 1585:

„2.7093 (1585), Mai 3

Mărturie dela mai mulți săteni din Ferești, Bârsești și Negrilești că Blaj din Topești a vândut lui Radu Duca din Ferești partea lui Văscan ficiorul Zeacăi. ”

Zapisul lui Radului Ducăi o(t) Firești pe cum au cumpărat moșia dela Blaj ot Topești parte(a) lui Văscan, ficiorul lui Zeaicăi, din tot locul din hotar în hotar ca să fie moșia lui în vec(i) și ficiorilor lui și nepoșilor lui și strănepoșilor lui. Și din oaminiu lui Văscan să n'aibă, și din frații lui, nici o treabă a întoarce Blaj. Și au întrebat pe Văscan și frații lui zicându să-ș(i) cumpere Văscan moșia; el au zis că n'are nice o putere, ce să o vînză Blaj cui va găsi. Dec(i) au cumpărat-o Radul Duca și au dat 9 capre cu ezi alătore și 3 taler bătuț(i) și eden țap și edin cojoc nou și era oamini într'ace tocmală anume Necula ot Ferești, Ionașco Flașcă, Stroe ot Bârsăști, Ion Bârsăști, Crăciun ot tamu, Săchel o(t)țamu, Bălan ot Negrilești snă lui Șandru și popa Ion ot Negrilești și alți oamin au fostu de față acolo și au dat adălmaș 7 vedre vin și pintru mare credința ne-am pus degitele ca să s(ă) crează.

V let 7090 și 3 mes.Mai 3

*Necul (x) Ionașco (x) Stroia (x) Ion (x) Crăciun (x)
Sechil (x) Bălan (x) popa Ion vornicul Văscan biv”.*¹⁰

Alt sat este **Gărdișei (Gărdișăi)**, al cărui nume vine de la o veche proprietăreasă, Gărdișoiaia, satul din preajma locului unde se află astăzi satul Căliman:

⁹ Simion Hârnea, **Locuri și legende vrâncene**, Focșani, 1972, p. 53

¹⁰ Aurel V. Sava, **Documente putnene**, vol. II, **Vrancea – Irești – Cîmpuri**. Publicate cu un studiu introductiv despre proprietatea colectivă vrânceană de..., Publicată cu ajutorul Fundațiunei Ferdinand I, Tipografia Băncii Centrale Cooperative, Chișinău, 1931, doc. nr. 2, p. 2

12. 7120 (1612), Aprilie 3. – Regest –

„Zapis din 7120 (1612), Apr.3, cu care vinde Fetița cu Băzul, nepoți Gărdișoai, în Călimanu, din apa Putnii, până în Putna și peste Putna până în vârful Măgurii”.¹¹

O parte dintr-un sat **Conțești** a fost vândută în 1545 lui Lupu Voloșca și a devenit mai târziu satul Voloșcani. Un document din 16 iunie 1621 atestă că „*Tufan din Conțășt(i) de Putna și cu frate-său cu Giurgiul, au vândut lui Chiriac pârcălab de Putna, a lor dreapta ocină și moșie din Conțășt(i)*”.¹²

Peste trei luni, un alt document confirma tranzacția făcută:

110. Document din 7129 (1621) Sept. 16

„*Ghinghea șoltuzul de Adjud adeverește că Chiriac pârcălab de Putna a cumpărat a treia parte din a șaptea parte din Conțești cu 33 taleri de la Tofan Buhaiu*

...*a venit înaintea noastră Tofan Buhaiu ot Conțăști și cu fratesău cu gurğul și cu Malotă de au vândut lui Kiriac ...*”¹³

Domnul Moldovei, **Gheorghe Ștefan (3 / 13 aprilie – 28 aprilie / 8 mai 1653, 8 / 18 iulie 1653 - 3 / 13 martie 1658)** a cumpărat, cinci părți din Conțești de la Irina, fata lui Ioniță din Vrancea:

7165 (1657) Ghenar 12 Iași – zapisul marilor boeri de divan prin care Gh. Ștefan Vodă a cumpărat cu 350 taleri bătuți cinci părți din Conțești de la Irina fata lui Ioniță din Vrancea . „... *Irina fata lui Ioniță] din Vrancea ... cinci părți din satul Koncești ... din vatra satului și din câmpie și din trapă și din tot locul...*”.¹⁴

Putnean de origine, domnul **Eustratie Dabija Vodă (16 / 29 septembrie 1661 – 11 / 21 septembrie 1665)**, cumpără, la rândul său, cinci părți din satul Conțești cu 500 taleri:

¹¹ *Ibidem*, vol.I, Prefață de D. Profesor N. Iorga, Tipărită la Tipografia „Cartea Putnei”, Focșani, 1929, doc. nr. 12, p. 8

¹² Apud Simion Hârnea, *op. cit.*, p. 42

¹³ Gh. Ghibănescu, **Surete și izvoade (Documente slavo-române) publicate de...**, Publicațiune făcută sub auspiciile Ministerului Cultelor și Instrucțiunii, vol. II, Tipografia „Dacia” Iliescu, Grossu & Comp., Iași, 1907, doc. nr. 110, p. 259

¹⁴ *Ibidem*, vol. IV, 1908, doc. nr. CLXIII, p. 160

7170 (1662] ghenar 3 Iași – Zapis de mărturie a veliților boeri prin care mărturisesc cum Theona, egumenul Cașinului a vândut Măriei sale lui Dabija vodă 5 părți din Conțești ot Putna cu 500 taleri.

„...Teona arhimandrit ce au fost egumen la mănăstirea din Galata și de Cașin ... au vândut a lui dreaptă ocină și cumpărătură, cinci părți din tot satul din Conțești, ce iaste la ținutul Putnei, din vatra satului ... care părți de ocină sau cumpărat el sieș pe ai săi drepți bani de la Irina fata lui Ioniță din Vrancea...”.¹⁵

Atunci când documentele lipsesc, tradiția orală a păstrat pentru generațiile ce au urmat informații despre existența altor sate care au dispărut în condiții diferite.

Pe vremuri, ceva mai sus de actualul sat Topești – atestat în anul 1585 -, hotarul comunei Bârsești, se afla **Sorești**. El a dispărut din cauza invaziilor otomane.

„Pe acele vremuri întunecate”, au pătruns pe Valea Putnei trei turci care au venit să prade și să batjocorească locuitorii din Sorești. Aceștia „După ce s-au îmbuibat de mâncăruri și băutură, au început să alege cu pistoalele după oameni prin sat ca să le dea bani, să ridice vite pentru gloatele înflămâzate. Și biata lume n-a putut scăpa de ei decât atunci când ciobanul Trifan i-a izbit în cap cu bâta, doborând pe doi dintre ei, iar al treilea a scăpat cu fuga pe prundul Putnei la Vale”.¹⁶

De frică, soreștenii s-au hotărât să plece în bejenie.

Și-au încărcat calabalâcul în căruțe cu două proțapuri și au luat-o în sus, să-și afle adăpost în munți. Unii dintre ei „împreună cu înțeleptul popa Soare, s-au oprit în fundenia unei păduri nepătrunsă de nimeni până atunci, unde și-au făcut culcuș într-un ochi de poiană, adică pe locul unde se găsește azi Hăulișca”.¹⁷

Tot în hotarul satului Topești, dincolo de Frăsinet, dealul, coasta și șesul ce se deschide la poalele acestui deal avea denumirea veche de **Bahnă**.

¹⁵ *Ibidem*, vol. IV, 1908, p. 307

¹⁶ Simion Hârnea, **Locuri și legende vrâncene...**, p. 70

¹⁷ *Ibidem*

Memoria bătrânilor a reținut că în această parte de loc a fost cândva așezarea unui sat care a dispărut demult „*dar se mai observă urmele caselor și a locurilor cultivabile dimprejur, care și în prezent dau recolte destul de îmbelșugate față de locurile sterpe ce se lărgesc în celelalte părți înconjurătoare*”.¹⁸

Unul din cele mai vechi cătune ale satului Herăstrău a fost **Coroiasca**. Se afla situat pe dreapta văii Năruja, în apropierea cătunei Chiriatic. Întemeietorul fusese un anume Coroi, căruia, din cauza unui jurământ strâmb pentru un post la Schitul Vrancei, îi muțiseră cei doi copii, încredințați Schitului, unde au și murit.¹⁹

Nu sunt cunoscute vechimea satului și cauza dispariției lui.

Pe locul unde în prezent se află Școala din Românești, sat așezat pe stânga văii Năruja, a existat cătunița **Colțari**.²⁰ Numele pare să vină de la bătrânul Colț sau poate unde era așezat la un colț, la o margine a satului Românești.

Un vechi cătun, **Mereni**, a fost așezat pe groapa Masa Bîra. S-a numit așa pentru că oamenii se ocupau mai mult cu stupăritul și vânzarea mierii.

S-ar putea ca locuitorii săi să fi venit și statornicit aici, fiind fugiți de pe la Mănăstirea Mera.²¹

Este greu de stabilit cu exactitate câte sate au dispărut din Vrancea arhaică. Așa cum sublinia Aurel V. Sava „*se poate foarte bine ca tocmai actele celor mai vechi sate să fi dispărut sau să nu fi fost încă descoperite sau publicate*”.²²

Pentru cercetarea istorică a Țării Vrancei, spațiu românesc cu o proprie și specifică organizare teritorial – administrativă și juridică ce precede cu cel puțin două secole constituirea statului feudal Moldova, succintele informații de mai sus capătă importanță, ele oferind date despre existența unor comunități umane, despre toponimie și originea

¹⁸ *Ibidem*, p. 12

¹⁹ *Ibidem*, p. 43

²⁰ *Ibidem*, p. 41

²¹ *Ibidem*, p. 93

²² Aurel V. Sava, *op. cit.*, vol. I, p. XXV

Horia Dumitrescu

lor, despre vânzări și cumpărări de pământuri, despre starea socială a locuitorilor.

Restituirea acestor documente poate fi asemuită cu încă o rază de lumină așternută pe negura timpului.

<http://www.cimtec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>